

Het denkraam van de civilist

Georg van Daal

redactielid

In 1995 verscheen van de hand van Vranken in de Asser-serie het *Algemeen Deel*, náást het gelijknamige *Algemeen Deel* van Paul Scholten, dat in 1931 het licht zag. Ik moet bekennen dat ik er nooit in ben geslaagd om door het *Algemeen Deel* van Scholten heen te komen. Het *Algemeen Deel* van Vranken daarentegen heb ik in één ruk uitgelezen. Iedere jurist die ik dat mag voorhouden, val ik lastig met mijn mening dat hij of zij beter zal functioneren na lezing van dit *Algemeen Deel*.

Vranken beschouwt daarin de rechtsvinding vanuit het perspectief van de burgerlijk rechter. Ik heb ondervonden dat dit boek bijzonder nuttig is in de rechtspraktijk, waarin men zo gevoelig is voor autoriteitsargumenten. Als ik zelf zeg dat de Hoge Raad ongelijk heeft, is het resultaat een meewarig schouderklopje. Als ik daarentegen Vrankens stelling uit zijn *Algemeen Deel* parafraseer, dat het zo jammer is dat de rechtsvinding bij de Hoge Raad ophoudt in plaats van dat zijn arresten een begin vormen voor verdere discussie, dan knikt men al gauw instemmend.

GEËNGAGEERD TOESCHOUWER

Het *Algemeen Deel, Een Vervolg*¹ leest moeizamer, is minder praktijkgericht, maar is niet minder belangrijk dan Vrankens *Algemeen Deel*. Het is de neerslag van het onderzoek dat Vranken deed sinds 1997, het jaar waarin hij weer voltijds hoogleraar werd. Het *Vervolg* is een verzameling beschouwingen over argumenteren in het burgerlijk recht, echter anders dan we gewend zijn. Vranken behandelt namelijk nauwelijks juridische technieken. Hij stelt zich op als 'geëngageerd toeschouwer, die ziet hoe juristen met het burgerlijk recht omgaan en zich daarbij soms verbaast, soms amuseert'.

Vranken probeert de onuitgesproken vooronderstellingen, uitgangspunten en vanzelfsprekendheden in de gereedschapskist van de civiel jurist te vinden om tot een analyse te komen van het denkraam van de civilist. Het *Vervolg* houdt de civilist een nuttige spiegel voor. Wie het heeft gelezen is beter dan daarvoor uitgerust voor reflectie en analyse in het juridisch debat.

VOORSTANDERS VERRIJKT

Vranken wil geen totaaloverzicht geven. Het *Vervolg* bestaat uit negen hoofdstukken, omdat Vranken dat, zoals hij zelf in zijn inleiding opmerkt, op een zeker ogenblik genoeg vond. Ik vind dat getuigen van zijn verfrissende onthechtheid, dan wel zekerheid ten aanzien van zijn eigen positie. Prettige bijkomstigheid daarvan is dat de hoofdstuktekst beperkt is gebleven tot het behapbare totaal van ruim 150 blad-

J.B.M. Vranken, *Mr. C. Asser's Handleiding tot de Beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht, Algemeen Deel, Een Vervolg*, Kluwer, Deventer 2005, X + 194 p., ISBN 90 1302 107 7

zijden. In de eerste zeven hoofdstukken bespreekt Vranken steeds een eigenaardigheid, beperking zo men wil, van het civiel-juridisch redeneren. In het achtste hoofdstuk beschrijft Vranken hoe er ook anders kan worden geredeneerd, vooral aan de hand van de voors en tegens van mediation als alternatief voor overheidsrechtspraak.

Tegenstanders van mediation zullen dankbaar uit dat hoofdstuk kunnen putten. Ik denk echter dat het Vranken daar niet om gaat. Hij lijkt mediation een goed alternatief te vinden voor overheidsrechtspraak, maar weet aan de hand van wat hij in de eerste zeven hoofdstukken schreef de ook aan mediation inherente beperkingen en tunnelvisies bloot te leggen. Vooral voorstanders van mediation zouden door lezing daarvan geestelijk verrijkt kunnen worden.

UITSTIJGEN

Hoewel Vranken zelf zegt dat het *Vervolg* geen strak gecomponeerd betoog is, vormen wat mij betreft de hoofdstukken twee tot en met acht wel degelijk een duidelijke brug tussen het eerste en het laatste hoofdstuk. Het eerste en het laatste hoofdstuk houden ook rechtstreeks logisch verband. In het eerste hoofdstuk bespreekt Vranken de gerichtheid van het denken en handelen van de civilist op steeds weer een individuele casus, en hoe dat verhindert dat er argumenten in het debat komen die door overstijging van het individuele geval tot meerwaarde zouden kunnen leiden. Het laatste hoofdstuk is deels een heroverweging van de daaraan voorafgaande analyses, maar is vooral een daarop voortbouwend pleidooi voor het op een andere wijze beoefenen van de rechtswetenschap. Wat Vranken betreft is die wetenschap nu te veel gebonden aan de bestaande rechtspraktijk, en zou deze zich in elk geval deels moeten losmaken van het geldende recht en van de rechter als rolmodel.

Dit lijkt mij een uitstekend idee, maar gegeven de intense verwevenheid van faculteit en praktijk is de verwachting gerechtvaardigd dat het slechts weinigen zal zijn gegeven boven dat veld uit te stijgen. Vranken zelf is daar met zijn *Vervolg* alvast wel in geslaagd. Hoewel het wellicht minder ontspanning oplevert, raad ik eenieder aan om bij gelegenheid van de eerstvolgende vakantie eens het *Vervolg* in de koffer te steken in plaats van of in elk geval naast de nieuwste Grisham. Wie het dan ook nog leest, zal terugkeren met een ook commercieel relevant groter inzicht in hoe men als civilist zou kunnen praktiseren. ●

NOOT

1 Hierna kortweg: 'het *Vervolg*'